

ถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว

Lesson Learned of School Development 2-star Obec Moral School

ปิยนันท์ แวนนิลานนท์

Piyanun Waewnilanon

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: waewni@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว โรงเรียนดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา สร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และการสร้างเครือข่ายองค์กรคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรคุณธรรมในการพัฒนาโรงเรียน ดังนี้ 1) นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี นวัตกรรม“ดอกไม้บาน 3 เวลา” เพื่อปรับพฤติกรรมนักเรียนในการตรงต่อเวลาและการมีวินัย 2) ยกย่องกิจกรรม คุณธรรม 1 ดาว กิจกรรม “Homemade วินัยสร้างได้” เพื่อประสานความร่วมมือในการดูแลนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบ 3) โครงการพัฒนาจริยคุณ โครงการ“พี่ทำน้องก็ทำ” สร้างนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้น้องได้ปฏิบัติตาม ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 4) โครงการคุณธรรมทุกห้องเรียน โดยเกิดจาก “ปัญหาที่ยากแก่ ความดีที่ยากทำ” โดยการระดมความคิดของนักเรียนสร้างเป็นโครงการประจำชั้นเรียนทุกระดับชั้นเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมที่เกิดขึ้นหรือการสร้างความคิดที่ดีที่ต้องการ

คำสำคัญ: ถอดบทเรียน, โรงเรียนคุณธรรม สพฐ., ระดับ 2 ดาว

ABSTRACT

This article aims to present lessons learned from the development of a 2-star OBEC Moral School. The school works to promote morality to develop students, teachers, administrators and educational personnel, raise awareness, make understanding, rational thought process and creating a network of moral organizations in school development as follows: 1) Innovation creates good people, Innovation is “Flowers bloom at 3 times” to adjust student behavior in punctuality and discipline; 2) Raise the level of 1-star morality activity, “Homemade, discipline can be created” activity to coordinate cooperation in taking care of students regarding responsibility; 3) Structure Moral development work, the project “Brother Do, Younger Ones Do It” creates senior students to act as role models for their younger siblings to follow and promote responsibility; and 4) morality projects in every classroom, created from “problems that want to be solved the good that I want to do” Brainstorm students’ ideas and create classroom projects at all levels to solve problems creating the desired goodness.

Keywords: Lesson Learned, 2-star Obec Moral School, School Development

บทนำ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านคุณธรรมโดยร่วมหารือกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขตาม นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผลการหารือสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติ จำเป็นต้องดำเนินการ จัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและ บุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กร ที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่ายเป็นการ ลงทุนต่ำแต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถ นำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนาไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่ พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560 : 12) การพัฒนาคุณธรรมนั้นมุ่งเน้นการศึกษาวิธีเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดคุณธรรมกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างและบูรณาการ ความรู้ให้เข้าสภาพแวดล้อมหรือสังคมที่เป็นอยู่ ครูจะต้องมีหน้าที่อบรมนักเรียนให้เป็นคนดี ซึ่งผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมีความเห็น ว่า การแก้ปัญหาคุณธรรมวิธีการหนึ่งคือ การจัดการสอนคุณธรรมในหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูผู้สอนและผู้บริหาร สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางคุณธรรมของเด็กวัยต่างๆ รวมทั้งองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับ พัฒนาการทางคุณธรรมเพื่อจะได้ช่วยในการอบรมนักเรียน (คำตัน วิชัยคำจร กิทธิณส์, 2555: 53) การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านกระบวนการโรงเรียนควรมีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งโรงเรียน วิธีการที่โรงเรียนคุณธรรมต้นแบบใช้ ได้แก่ การวางแผน การมีส่วนร่วม การส่งเสริมสนับสนุน การนิเทศติดตาม การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชาสัมพันธ์ 2) ด้านผลผลิต พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ในโรงเรียนลดลง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และ 3) ด้านผลลัพธ์ โรงเรียนมีองค์ความรู้และนวัตกรรมในรูปของโครงการงานคุณธรรมระดับโรงเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มี ส่วนร่วมการบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างรูปแบบในการพัฒนาร่วมคิด ร่วมทำ มีแผนปฏิบัติการ ลงมือปฏิบัติ และนิเทศ มีแหล่งเรียนรู้ที่สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ เอื้อต่อ การเรียนรู้ (นรินทร์ ขวัญควาวัน และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564: 2) กิจกรรมที่กำหนดไว้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้บรรลุตามเป้าหมายโดยกิจกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การจัดค่ายเยาวชนคนคุณธรรม 2) โครงการพัฒนาจริยคุณ 3) การผลิตนวัตกรรม สร้างสรรค์คนดี 4) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. 5) การจัดกิจกรรม 10,000 ครูชน คนคุณธรรม 6) การจัดกิจกรรมคืนคุณธรรมสู่ห้องเรียน 7) การจัดกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม 8) การจัดกิจกรรม โรงเรียนดีต้องมีที่ยืน 9) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ 10) การจัดทำภาพยนตร์สั้นคุณธรรม เพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์ พระราชา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560: 4) โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสาน พระราชปณิธานตามรอยเบื้องพระยุคลบาท มีกรอบแนวคิด 5 เรื่อง คือ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์ สุจริต ความรับผิดชอบ และ อุดมการณ์คุณธรรม (ศรีรักษ์ เรืองรัตน์, 2563: 3) ความพอเพียง การดำรงชีวิต พอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร โดยทำพอประมาณให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ฟุ้งเฟ้อและฝึก ตนเองให้รู้จักความพอดี พอเหมาะ ถ้าไม่พอดี ไม่พอเหมาะก็จะเกิดความทุกข์ใจได้ กตัญญู เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์

ซึ่งในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ พ่อ แม่ ครู อาจารย์ ญาติพี่น้อง ความกตัญญูเป็น คุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติและไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จต้องยกย่องเชิดชูบูชาครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง ความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ต้องมีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เคารพกฎเกณฑ์กติกาพร้อมให้ตรวจสอบการกระทำได้เสมอโดยปราศสอนเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อสร้างคนดีให้บ้านเมือง อุดมการณ์คุณธรรม การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการบริหารหรือการปกครองที่มีความถูกต้อง มีความยุติธรรม ร่วมมือร่วมใจกันมุ่งมั่นให้ระบบการศึกษาของชาติดำเนินไปด้วยความมั่นคงยั่งยืน ด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560: 2-5) สพฐ. มีแนวทางในการตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานและยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยใช้เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพแต่ละระดับ ได้แก่ ระดับ 1 ดาว โรงเรียนตรวจสอบตนเอง ระดับ 2 ดาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ตรวจสอบ ระดับ 3 ดาว ทีมเคลื่อนที่เร็ว (RT) เป็นผู้ตรวจสอบ ระดับ 4 ดาว ทีมขับเคลื่อนคุณธรรมด่วนพิเศษ (EMS) เป็นผู้ตรวจสอบ และระดับ 5 ดาว คณะทำงานส่วนกลางจาก สพฐ. เป็นผู้ตรวจสอบ โดยแต่ละระดับมีเกณฑ์การตรวจสอบที่แตกต่างกันซึ่งโรงเรียนสามารถศึกษาและนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนได้ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560: 4)

สรุปได้ว่า โรงเรียนสามารถดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนโดยมีแนวทางการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อพัฒนานักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างเครือข่ายองค์กรคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน

การบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว

การบริหารงานโรงเรียนและสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพื่อให้โรงเรียนดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม ขั้นตอนการบริหารงานสู่โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว มีเป้าหมายบริหารงานหลัก คือ ด้านที่ 1 การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและสร้างคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของโรงเรียน ให้โรงเรียนได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก ด้านที่ 2 ผู้บริหาร มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรมมีกระบวนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ รวมทั้งประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับ/ยกย่องเชิดชูเกียรติ ด้านที่ 3 ครู มีความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม ดำเนินการที่จัดการเรียนรู้ปลูกฝังและประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ส่งเสริมความเคารพ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ และสนับสนุนพัฒนาการคุณธรรมผ่านกิจกรรมที่เน้นการร่วมทำงาน สนับสนุนพฤติกรรมที่ดีในนักเรียน ส่งเสริมความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม ครูมีเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม รวมทั้งได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก และด้านที่ 4 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม โครงการคุณธรรม สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนมีความเป็นผู้นำทางด้านคุณธรรม มีเครือข่าย มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

โดยดำเนินงานบริหาร ดังนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ คุณธรรมอัตลักษณ์ ค่านิยมของโรงเรียน เป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและคุณธรรมที่ต้องเน้นในโรงเรียน 2) ประชุมและจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การสำรวจความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อสรุปสิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาในโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 3) การบริหารงบประมาณโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน การสนับสนุนครูและนักเรียนในการมีส่วนร่วม สร้างวัฒนธรรมองค์กรสร้างสรรค์คุณธรรม 5) สร้างทีมงานโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ ให้เข้ารับการอบรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ทักษะการโค้ช สร้างแรงจูงใจ 6) การเผยแพร่และสร้างเครือข่ายใช้ช่องทางต่างๆ เช่น สื่อสังคม การจัดประชาสัมพันธ์ และการเปิดรับความเห็นจากชุมชน เพื่อเผยแพร่งิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาของโรงเรียน 7) ประเมินเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในโรงเรียน 8) ส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการยอมรับ สร้างโอกาสให้โรงเรียนได้รับการยอมรับหรือยกย่องจากหน่วยงานภายในและภายนอก 9) ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนประเมินผลและดำเนินการตรวจสอบและปรับปรุง ตรวจสอบกระบวนการเป็นระยะเพื่อรับข้อมูลและข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแผนการบริหารงานตามความจำเป็น

การพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนเป็นกระบวนการระยะยาวที่ต้องมีการใช้แรงจูงใจและความมุ่งมั่นจากทุกฝ่ายในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองทุกคนที่มุ่งหวังให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสในการเรียนรู้และการพัฒนา

ปัจจัยความสำเร็จสู่โรงเรียนคุณธรรม 2 ดาว

การบริหารงานโรงเรียนมีหลายปัจจัยที่มีผลความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมเกิดจากมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและวิสัยทัศน์ที่เติบโตร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน เน้นตามคุณธรรมอัตลักษณ์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จของโรงเรียน การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและการสร้างความรู้ความตระหนักในครูและบุคลากรการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทำให้ระบบการบริหารงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม โรงเรียนควรสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และสนับสนุนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีระบบการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์กล้าแสดงออก การสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถเฉพาะตัว การบริหารงานโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จต้องใช้การผสมผสานพลังทรัพยากรทั้งทางบุคคลและงบประมาณเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และสนับสนุนความเป็นไปได้ที่มากที่สุดสำหรับนักเรียนและทีมงานของโรงเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและการร่วมมือในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญใช้ข้อมูลและข้อมูลการประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบริหารงานโรงเรียนความร่วมมือกับประชาคมและผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาความสำเร็จของนักเรียน การสื่อสารสร้างความเข้าใจ โรงเรียนมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนัก และความเข้าใจเรื่องโรงเรียนคุณธรรมให้ทุกคนรับทราบตามนโยบาย เป้าหมายที่โรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนัก และร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างแกนนำให้ครูแกนนำเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนครูและนักเรียนแกนนำ สร้างเป็นทีมงานของโรงเรียนที่ช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียน ระดมสมองกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกให้แต่ละกลุ่มรับรู้ว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรบ้างในแต่ละด้านเพื่อมุ่งแก้ไขประเด็นปัญหาที่กลุ่มได้ค้นพบ ดังนี้

1. สำรวจและระดมความคิดของกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มชุมชน รวบรวมปัญหาที่ต้องการแก้ไขและสาเหตุ จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเลือกปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนปัญหา การกำหนดวิธีการบรรลุเป้าหมายการจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ โรงเรียนมีการประชุมร่วมกันระดมความคิด พิจารณานำคุณธรรมเป้าหมายมากำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกจัดทำเป็นตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้ ร่วมกันกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้นและมีความสอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุที่ค้นพบ

2. การวางแผน/การจัดทำโครงการคุณธรรม การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานกำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จัดทำโครงการและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เสริมสร้างคุณธรรม บูรณาการในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานมอบหมายหน้าที่ชัดเจน พัฒนาครูแกนนำ พัฒนานักเรียนแกนนำเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินการ

3. การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้ง กาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตามบทบาทหน้าที่และระเบียบวินัยของโรงเรียน เช่น การพูดสุภาพ การตรงเวลา การแต่งกายเป็นระเบียบ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีมีวินัย มีความรับผิดชอบ ด้วยการยกย่อง ชื่นชมหน้าเสาธง มอบเกียรติบัตรแสดงความชื่นชมในการเป็นแบบอย่างที่ดี

4. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่น สะอาด สวยงามน่าอยู่ ปลอดภัย มีป้ายแสดง “คุณธรรมอัตลักษณ์” ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ปรับภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น ทาสีอาคารเรียนให้สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้

5. การบูรณาการคุณธรรมในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ให้ครูผู้สอนบูรณาการคุณธรรมเชื่อมโยงสู่เนื้อหาสาระในรายวิชาที่สอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การทำงานกลุ่ม การทำโครงการ การศึกษาค้นคว้าอิสระ ผสมผสานกับการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงผ่านโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ

6. การบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนให้ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการบูรณาการคุณธรรมเชื่อมโยงสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย เช่น การฝึกระเบียบแถว กิจกรรมจิตอาสา

ถอดบทเรียนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว

จากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว มีการประชุมวางแผนและจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมทุกฝ่ายร่วมกันเสนอแนวคิดในการบูรณาการคุณธรรมลงในกิจกรรมโครงการและสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อมุ่งมั่นสู่การยกระดับเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว มอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจน รายงานผลการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพและตรงกับ คุณธรรมเป้าหมาย คือ ด้านวินัยและความรับผิดชอบต่อโรงเรียนวัดพระงาม อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมเพื่อยกระดับสู่โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว 1) นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี 2) ยกระดับกิจกรรมคุณธรรม ระดับ 1 ดาว 3) โครงการพัฒนาจริยคุณ และ 4) โครงการคุณธรรมทุกห้องเรียน

1. นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี แก้ไขปัญหาโดยใช้นวัตกรรม “ดอกไม้บาน 3 เวลา” เพื่อปรับพฤติกรรมนักเรียนในการตรงต่อเวลาและการมีวินัย ใช้เสียงระฆังและเสียงสัญญาณเพลงเป็นสัญลักษณ์ 3 เวลา ในช่วงเวลาเข้าก่อนเข้าแถว ช่วงเวลาขึ้นห้องเรียนหลังจากการรับประทานอาหารกลางวัน และในช่วงเวลาเย็นก่อนกลับบ้าน สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งผู้รับจ้างที่มารับส่งนักเรียน ให้มีวินัย ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา หลังเสียงระฆังจะเป็นเวลาฝึก

สมาธิด้วยท่าทางประกอบกิจกรรมดอกไม้บานของนักเรียน นักเรียนมาเข้าก่อนเวลาเพื่อทำความสะอาดเขตพื้นที่จุดต่างๆ ในบริเวณโรงเรียน ผู้ปกครองมาส่งนักเรียนให้ทันเวลา นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงในเวลาเช้า นักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม และเกิดสมาธิในการฟังคำชี้แจงของครูเวรประจำวันสมาธิในการฟัง ในช่วงเวลาเย็นผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการรับส่งนักเรียนตรงเวลา และนั่งพักคอยในจุดพักคอย และงดพูดคุยเสียงดังเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการทำกิจกรรมของนักเรียน สร้างบรรยากาศที่สงบต่อส่วนรวม การอยู่ร่วมกันในสังคมกลุ่มใหญ่

ครูได้ประเมินพฤติกรรมของนักเรียนภายในห้องเรียน นอกห้องเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวก ปฏิบัติตนเป็นคนดี นักเรียนนั่งสมาธิเพื่อปรับอารมณ์และสติก่อนเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างวินัยกับผู้ปกครองอย่างอัตโนมัติ ในการมารับและมาส่งนักเรียนตรงเวลา และหากมาส่งหรือรับนักเรียนในเวลาปฏิบัติกิจกรรมผู้ปกครองได้ร่วมทำกิจกรรมการเจริญสติร่วมกับนักเรียนไปในตัวอีกด้วย สร้างความเป็น “บ้าน-วัด-โรงเรียน” อย่างแท้จริง เปิดโอกาสและลดความสับสนวุ่นวาย ในช่วงเวลาเช้ารับส่งนักเรียนให้มีบรรยากาศที่สงบ ครู ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนปัญหามากขึ้น

2. ยกระดับกิจกรรมคุณธรรม ระดับ 1 ดาว ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง คือ “Homemade วินัยสร้างได้” กิจกรรมประสานความร่วมมือในการดูแลนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบติดตามงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา ลดการใช้เวลาในการเล่นเกมนานเกินไปให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้พูดคุยกันมากขึ้น ผู้ปกครองได้ดูแลนักเรียน และใกล้ชิดนักเรียน ติดตามกิจกรรมประจำวันและการเรียนการสอนของนักเรียนโดยใช้ตารางการติดตาม

การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสร้างตารางติดตามกิจกรรมนักเรียนทำให้เกิดการสื่อสารกับผู้ปกครองมากขึ้น ในการช่วยติดตามนักเรียนทำการบ้านและส่งงาน โดยมีตารางการทำงาน และการเข้ากลุ่มไลน์ร่วมกันครบ ร้อยละ 100 เพิ่มแจ้งการบ้าน ชิ้นงาน และรายงานความคืบหน้าในการจัดการเรียนรู้ ประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ไม่มีนักเรียนค้างงาน ในช่วงหลังสอบปลายภาคเรียน

3. โครงการพัฒนาจริยคุณ โครงการ “พี่ทำ น้องก็ทำ” ใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เป็นการดำเนินการในรูปแบบโครงการจริยคุณดำเนินการโดยนักเรียนแกนนำโรงเรียนวัดพระงาม โดยมีนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้น้องได้ปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมเชิงบวก สร้างกิจกรรมส่งเสริมด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น และรุ่นพี่ภูมิใจที่ได้ดูแลรุ่นน้องและได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ และ

4. โครงการคุณธรรมทุกห้องเรียน โครงการเกิดจาก “ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ” โดยการระดมความคิดของนักเรียนสร้างเป็นโครงการประจำชั้นเรียนได้ทุกระดับชั้นเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ค้นพบและต้องการแก้ไข การสร้างความคิดที่ต้องการทำตามตามความต้องการร่วมกันของแต่ละชั้นเรียน โดยมีครูประจำชั้นที่ได้รับการอบรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมที่เป็นที่ปรึกษา และเป็นโค้ชในการทำงาน ดำเนินการเป็นระบบอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา ควบคุมโดยใช้วงจร PDCA สร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำร่วมกันกำหนดเป้าหมาย คุณธรรมอัตลักษณ์และลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด โดยผู้บริหาร ครู และนักเรียนปฏิบัติทั้งโรงเรียน (โรงเรียนวัดพระงาม, 2565: 25-30)

จากการให้ความสำคัญในการคัดเลือกครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้อำนวยการโรงเรียนพิจารณาความเหมาะสมคัดเลือกครูผู้มีจิตอาสาและสนใจ ศึกษาคู่มือโครงการโรงเรียนคุณธรรม เข้ารับการอบรม และถ่ายทอดเพื่อนครูในโรงเรียนได้รับทราบร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านคุณธรรมร่วมกับชุมชน “กิจกรรมสมาธิสร้างปัญญา สร้างสุขในสถานศึกษา” ร่วมกับศูนย์อบรมเยาวชนบางปะหัน และร่วมกิจกรรมให้เด็กๆ มีสมาธิ ผ่านเครือข่าย Facebook รวมทั้งได้รับความอนุเคราะห์พระอาจารย์และวิทยากรจากกลุ่มเครือข่ายจัดค่ายคุณธรรมให้กับนักเรียน สร้างทีมงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง กำหนดหน้าที่รับผิดชอบงาน ผู้อำนวยการติดตามให้คำปรึกษา แนะนำและเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการ Coaching and Mentoring มีการขยายผลไปสู่แกนนำรุ่นต่อไป ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปองค์ความรู้จากโครงการคุณธรรม ขยายผลภายในโรงเรียน มีการประเมินและ

สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการกิจกรรมด้านคุณธรรม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์หรือตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมดมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ร้อยละ 93.28 นักเรียนโรงเรียนร่วมกิจกรรมเขตพื้นที่ ร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แบบสังเกต และแบบประเมินการทำงานกลุ่ม

ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว ได้แก่ 1) นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี 2) ยกระดับกิจกรรม คุณธรรม 1 ดาว 3) โครงการพัฒนาจริยคุณ และ 4) โครงการคุณธรรมทุกห้องเรียน

ภาพที่ 1 ถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ระดับ 2 ดาว

บทสรุป

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานที่สร้างคุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และความเป็นมนุษย์ของนักเรียน การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีการดำเนินการ สำรวจและระดมความคิดของกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และผู้ปกครอง ชุมชน รวบรวมปัญหาที่ต้องการแก้ไขและสาเหตุ การวางแผน/การจัดทำโครงการคุณธรรม การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย กำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานมอบหมายหน้าที่ชัดเจน พัฒนาครูแกนนำ พัฒนานักเรียนแกนนำเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินการ การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตามบทบาทหน้าที่และระเบียบวินัยของโรงเรียน การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศ รมรื่น สะอาด สวยงามน่าอยู่ ปลอดภัย การบูรณาการคุณธรรมในการเรียนการ

สอนในชั้นเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการยกระดับสู่โรงเรียนคุณธรรม ระดับ 2 ดาว ดำเนินการส่งเสริมกิจกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี 2) ยกระดับกิจกรรม คุณธรรม ระดับ 1 ดาว 3) โครงการพัฒนาจริยคุณ และ 4) โครงการคุณธรรม ทุกห้องเรียน

รายการอ้างอิง

- คำตัน วิชัยคำจร กิทธิณส์. (2555). กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ ขวัญคาวิณ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ. *ครุศาสตร์สาร Journal of Educational Studies*. 15(1), 13-17.
- โรงเรียนวัดพระงาม. (2565). ผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว. พระนครศรีอยุธยา: โรงเรียนวัดพระงาม.
- ศรีรักษ์ เรืองรัตน์. (2563). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.* แหล่งที่มา http://www.thaischool.in.th/_files_school/90101183/data/90101183_1_20220806-222341.pdf สืบค้นเมื่อ 9 ส.ค. 2566